

Zmaga Kumer
Od balade do ljubezenske pesmi
(Posledice preselitve na drugo etnično območje)

Ob štirih baladah iz evropskega izročila pokaže avtorica, da pri preselitvi na drugo etnično območje nastanejo v besedilu spremembe, ki omogočajo podomačenje vsebine in zato uvrstitev balade tujega izvora v domače izročilo.

Based on four ballads of European origin, the author analyzes the changes occurring in a song text when the song has been transplanted to a different ethnic territory. These changes result in an adaptation which the singer feels is closer to his own heritage, and such a ballad, although originally from a different cultural environment, can thus become part of the singer's own heritage.

V slovenski ljudski kulturi zavzema posebno vidno mesto bogato pesemsko izročilo in v njem zlasti veliko pripovednih pesmi.¹ Po obravnavi snovi in po oblikovni zgradbi ne sodijo med epske pesmi, ampak jih uvrščamo med balade, ker ustrezajo mednarodno sprejeti opredelitvi za to pesemsko vrsto. V nasprotju z literarno-zgodovinsko teorijo, po kateri je za balado značilen tragičen izid, je ljudska balada pesem, ki pripoveduje dramatično poudarjeno zgodbo.² Se pravi, da se dogajanje sproži z nekim nasprotjem, razplet zgodbe pa ni nujno tragičen, marveč lahko šaljiv ali zabavljiv.

Med slovenskimi ljudskimi baladami so nekatere izvirno domače (npr. o desetnici, o obsojeni detomorilki³), nekatere izhajajo iz skupne slovanske dediščine (npr. o smrti razbojnikove žene⁴), mnoge pa obravnavajo snovi, ki so znane tudi pri drugih evropskih narodih in torej pripadajo splošneevropskemu baladnemu izročilu.

¹ Prim. Z. Kumer, Vsebinski tipi slovenskih pripovednih pesmi. Typenindex der slowenischen Erzähllieder. Ljubljana 1974.

² Prav tam str. 1: »Eine Ballade ist ein Lied, das eine Geschichte erzählt, die dramatisch pointiert ist« (Mednarodno posvetovanje o snovanju indeksa evropskih ljudskih balad, Freiburg i. Br., sept. 1966).

³ Z. Kumer, Dichtung und Wahrheit in einer slowenischen Volksballade, v: Jahrbuch für Volksliedforschung 33, Berlin 1988, 52-58.

⁴ Z. Kumer, Skladnosti in razlike v južnoslovanskih variantah balade o razbojnikovi ženi, v: Narodno stvaralaštvo 7, sv. 25, Beograd 1968, 52-60.

Prav ob teh pa se zastavlja vrsta vprašanj, npr. kdaj se je ta ali ona pri nas pojavila ali kdo je mogel biti posrednik, zlasti pa, ali ima priselitev na novo etnično območje kakšne posledice? Na to vprašanje skušamo najti odgovor na podlagi obravnave nekaterih značilnih balad našega izročila.

Vzemimo najprej balado, v kateri nastopa Kralj Matjaž, vendar v drugačni vlogi kakor v drugih znanih »matjaževskih«. Balada je ohranjena v enem samem posnetku iz l. 1960 in jo je zapela takrat 61-letna Beljanova Mica v vasi Jakšiči, ki je po mnenju domačinov na Kostelskem uskoškega izvora. Toda pesmi s tako vsebino ni v doslej objavljenih zbirkah pesmi s srbsko-hrvaškega jezikovnega območja. Pač pa se je izkazalo, da izvira iz nemške balade »Die Geburt im Walde«, in ta po dognanju E. Seemanna iz ene od epizod v srednjeveškem epu o Wolfdietrichu. Če primerjamo besedilo najstarejšega zapisa balade (nastalega šele v 19. stol. in objavljenega 1852) s slovenskim, je podobnost med obema tolikšna, da ne more biti naključje.

V nemškem primeru dekle prizna materi, da je noseča. Mati jo zato prekolne, dekle pa pokliče ljubega, ki jo posadi k sebi na konja in odjezdi do studenca. Dekle ga od tam pošlje v vas po žene, ki bi ji pomagale pri porodu, kajti njegovo pomoč odkloni. Ljubi pa se umakne in ko se čez nekaj časa približa, najde dekle mrtvo in v njenem naročju dva dečka. Zavije ju v dekletov predpasnik, njo pa pokoplje.

V slovenski baladi lepa Margetica pere ob Ljubljani, ko prijezdi mimo Kralj Matjaž in jo vpraša, zakaj je žalostna. Margetica pove, da jo je mati karala, ker je noseča. Kralj Matjaž jo posadi k sebi na konja in odjezdi. Margetica ga prosi, naj gre po »modre žene« (babico), toda preden pridejo, je že mrtva in v njenem krilu deček.

Balado s tako vsebino najdemo v kočevsko-nemškem pesemskem izročilu in smemo domnevati, da so jo prav Kočevjarji posredovali Kostelcem. Ker ogrski kralj Matija Korvin (1458–1490) ni mogel postati Kralj Matjaž našega izročila prej kakor ob koncu 15. stol., moremo prevzem nemške balade postaviti nekako v ta čas. Kočevski Nemci so morali balado prinesiti s seboj že ob naselitvi na ozemlje grofa Otona VI. Ortenburškega v 14. stol. A. Hauffen domneva, da so jo v stiku s slovenskimi sosedi sčasoma preoblikovali, kakor kažejo variante iz treh kočevskih vasi, zapisane v letih 1894, 1907 in 1908. Medsebojni vplivi kočevskega in slovenskega izročila so dokazani za mnoge pesmi. Da nemška balada ni bila samo prevedena v slovenščino, ampak podomačena, kaže razen imena Kralja Matjaža tudi začetek z Ljubljano. Na zgodnji prevzem v slovensko izročilo sklepamo zaradi oblikovne zgradbe: besedilo še ni kitično, marveč se slovenski verzi – trohejski sedmerci z anakruzo – zvrščajo drug za drugim, dvovrstična melodija pa terja ponovitev vsakega.⁵

Naslednji zgled je balada o zapeljivcu–morilcu deklet, ki izhaja domnevno iz Nizozemske, kjer je bila natisnjena 1540. Zapeljivec je Heer Halewijn, dekle pa kraljeva hči, ki bi postala njegova deseta žrtev, če se ji ne bi bilo posrečilo izmakniti mu meča in ga usmrtiti. Balada se je razširila domala po vsej Evropi in doživela razne spremembe. Na Slovensko je prišla z Nemškega, saj je zapeljivec pri nas dobil ime Jelengar, kar je nedvomno iz Ulinger, kakor ga imenuje nemško besedilo. Kdaj se je balada priselila k nam, ne vemo, vsekakor po 1550, ko je bila v nemščini prvič objavljena, in pred 1838, ker je iz tega časa prvi zapis v slovenščini. Kdo ga je zapisal in kje, ni znano. Ohranil se je v Korytkovi zbirki (Ms. 478 v NUK) in je objavljen v 4. knj. Slovenske pesmi krajnskega naroda, 1841, str. 32–33.

⁵ Z. Kumer, »Lepa vodla Ljublančica«, v: Traditiones 16. Ljubljana 1987, 247–254 in tam navedena literatura.

Okolje dogajanja je tu še vedno fevdalno: zapeljivec Jelengar je pevec, najbrž trubadur, čigar petje premami kraljevo hčer, da se kljub svarilom *mojškre* (osebne služabnice) odloči iti z njim. Ko prideta na *gmajnico*, zagleda obešenih sedemnajst deklet in ona naj bi bila osemnajsta. V stiski pokliče na pomoč brata, ki je ravno na lovu, da prihiti in obesi Jelengarja.

Skoraj iz istega časa kakor ta zapis je še eden, pisan z roko Mihe Kastelica, morda od nekod z Gorenjskega, ohranjen v Ms. 434 (NUK) in objavljen prvič v zbirki Jože Glonarja, *Stare žalostne* (Ljubljana 1939, str. 151).

Toda tu je okolje dogajanja drugačno: pod lipo sredi Dolene vasi sedijo trije cigani in najstarejši naroči vina. Trikrat mora napiti Alenčici (krčmarjevi hčeri?), da se odloči iti s ciganom, ki ji obljublja *štacune tri*. Mati jo sicer svari, češ da ima devetnajst drugih snubcev, Alenčica pa si samo izprosi platna za *mavhe* in odide s ciganom. Ko prideta na zeleno *gmajnico*, ni nikjer *treh štacun*, marveč ji cigan vrže tri *mavhe*, s katerimi bo kot njegova žena beračila pri kmetih.

V taki predelavi se je balada o zapeljivcu–morilcu deklet razširila po vsem Slovenskem, se udomačila in se ohranila do danes v mnogih variantah, ki pa jim je jedro skupno: Zapeljivec je cigan, deklet krčmarjeva hči, ki se dá premamiti s trikratno zdravico. Konec pogosto izzveni v primerjanje po obrazcu »doslej to – poslej ono«,⁶ npr. dozdej si nosila litrčke, / zdaj boš nosila *punklčke*, dozdej si *po gank špancirala*, / zdaj boš pa po *gmajnci* jokala ipd.

Preselitev na slovensko etnično območje je imela pri baladi o zapeljivcu za posledico spremembo družbenega okolja: zapeljivec je iz viteškega trubadurja postal cigan, njegova žrtev iz kraljeve hčere le krčmarjeva hči, rešitelj pa ni bil potreben, saj dekletu ni šlo za glavo, le obubožala je in kot ciganova žena izgubila vso prejšnjo družbeno veljavo.

Do predelave je moralo priti najkasneje ob koncu 18. stol., da je mogla biti nova oblika zapisana v 30. letih 19. stol., skoraj hkrati s prvo poslovenjeno obliko.

Preoblikovanje pa je šlo še dalje: primerjanje bodočega življenja ciganove žene z življenjem, kakršno je imela kot krčmarjeva hči, je balado povežalo s pesmijo o kvartopircih, ki igrajo za *kelnarico*. V najstarejšem znanem primeru te pesmi, ki ga je zapisal Gašper Križnik 1874 v Motniku (Š 911⁷), si *kelnarico* priigra *stari ded*, v zapisih iz začetka 20. stol. pa jo pri tretjem poskusu dobi cigan in besedilo izzveni v zgoraj omenjeno primerjanje, ki se v nekaterih variantah kar nesorazmerno razraste.

Tako se je nemška oblika balade o zapeljivcu–morilcu deklet na Slovenskem najprej preoblikovala v balado o Jelengarju, ki s petjem zapelje kraljevo hčer, se podomačila v balado o ciganu, ki s trikratno zdravico zapelje krčmarjevo hčer, nazadnje pa postala balada o ciganu, ki si *kelnarico* prikvarva za ženo.

Zdi se, da se balada o Jelengarju pri nas ni mogla ukoreniniti in pognati variant, sicer se ne bi ohranil le en zapis ob skoraj hkratnem razraščanju predelave v balado o ciganu. Toda v SLP 1⁸ je bil pod št. 64/2 za zapisom iz Korytkove zbirke kot varianta balade o Jelengarju še brez pomisleka naveden zapis Matije Valjavca, objavljen v Janežičevem Cvetju slovenskega naroda 1852, str. 21–23. Zdej pa se glede pristnosti zapisa zbuja pomisleki, ki jih ne kaže pustiti v nemar, ampak poskusiti dognati resnico.

⁶ Glede izražanja v obrazcih gl. Z. Kumer, *Vloga, zgradba, slog slovenske ljudske pesmi*, Ljubljana 1996.

⁷ Š = K. Štrekelj, *Slovenske narodne pesmi*, 1–4., Ljubljana 1895–1923 (s pripadajočo tek. številko).

⁸ SLP = Slovenske ljudske pesmi, 1. Slovenska matica, Ljubljana 1970.

Valjavec naj bi balado zapisal pred 1852 v Gozdu na Gorenjskem. V Štrekljevi zbirki je iz kraja s tem imenom samo pet pesmi, vse pripovedne. Pri štirih je kot zapisovalec označen M. Valjavec (Š 84, 137, 201 in 778), pri peti (Š 521) pa Sebastijan Žepič, Valjavčev prijatelj, doma iz Gozda nad Trzičem (gl. SBL). Štrekelj je pri tej pesmi (Sv. družina in razbojnik) pravilno navedel, da je iz Gozda, medtem ko jo je Valjavec v Kresu (1. 4. 1884, str. 386) uvrstil kar med svoje zapise »Iz preddvorske fare«. Sicer je priznal, da jo je zapisal Žepič, toda pripomnil, da se v Gozdu »govori kakor na Beli in Pred Dvorom«. S tem je hotel opravičiti uvrstitev med preddvorske pesmi. Štrekelj je Žepičev zapis objavil kot »redakcijo I«, za »redakcijo II« pa povedal, da je »iz Valjavčevega rokopisa, ki ga je hranil Miklošič«.

Podobno je s pesmijo Š 84 (Pekova hči), pri kateri je Valjavec v Kresu spet navedel »Gozd« kot kraj zapisa, Štrekelj ta zapis objavil kot »redakcijo II«, Valjavčev rokopis, ki ga je dobil od Miklošiča, pa kot »redakcijo I«.

V opombi k Š 778 (varianti balade Zvesta deklica), ki naj bi jo bil tudi zapisal Valjavec, pove Štrekelj, da je »redakcijo I« vzel iz Janežičevega Cvetja, kjer jo je Valjavec objavil kot zapis iz »Gozda«, »redakcijo II« pa dobil v Kresu med Valjavčevimi zapisi »Iz preddvorske fare«.

Spričo tega se sprašujemo, ali ne bi morali pri vseh zapisih »iz Gozda« kot zapisovalca navajati Žepiča in ne Valjavca? Pozornost zbuja tudi dejstvo, da se pri pesmih iz »Gozda« vselej pojavljata »redakciji«. Samo po sebi to ni nič nenavadnega v času, ko so bili zapisovalci prepričani, da imajo pravico zapise »popravljati«, bodisi jezikovno ali slogovno, da bi bile ljudske pesmi vsebinsko boljše, bolj slovenske in bolj umetniško dognane. Spomnimo se samo na Prešernove popravke! Štrekelj pa je v svoji vestnosti vse upošteval kot »redakcije«.

Valjavčev zapis iz Gozda naj bi bila tudi pesem Š 201 (Sv. Urh in papeževa žena), kjer je spet razen Valjavčevega samo še en zapis iz Korytkove zbirke, Š 202. Ali ob tem ne postane tudi Valjavčev zapis variante Jelengarja nekoliko sumljiv?

Kaj če bi primerjali besedilo o Jelengarju z Valjavčevim o *lajnarju* (Š 138 in 137):

Medtem ko Jelengar, verjetno trubadur, s petjem očara kraljevo hčer, je *lajnar* beraški godec, saj ima *suknjo strgano*.

Kraljeva hči se kljub svarilom *mojškre* odloči iti z njim, *lajnar* pa vabi Alenko in ji celo obljublja gradove.

Jelengar in kraljeva hči sta po odhodu neutegoma na *gmajnici*, kjer visi 17 prejšnjih žrtev. Alenka pa hoče počakati noči, da bo *peljala starše spat* (?), potem se obotavlja s pripravljanjem prtljage in dveh konj za pot.

Medtem ko kraljeva hči ob pogledu na žrtve takoj pokliče brata, ki je na lovu, Alenka najprej z *lajnarjem* prešteva *zlate* in ko on že *vije trte* (?), da jo bo obesil, hoče odloga, da bo *zapiskala na prstan zlat* (?) bratu, ki je s tovariši na lovu.

Brat kraljeve hčere pride takoj in obesi Jelengarja, Alenkin brat pa se obotavlja in ko pride, z mečem obglavi *lajnarja*, ker je zapeljal devet žena, deseto Alenčico.

Primerjava obeh besedil pokaže, da je zapis iz Korytkove zbirke baladno redkobeseden, nasprotno je v Valjavčevem polno nepotrebne besedičenja, ki ne ustreza slogu naše ljudske pesmi.

Po vsem povedanem se zdi več kakor verjetno, da si je Valjavec, – ki je skušal tudi svoje pesmi zlagati »v ljudskem duhu« – tukaj dovolil več kakor redakcijo in je njegov »zapis« iz Gozda v resnici prepesnitev, ki je ni mogoče upoštevati, enako kakor ni bil upoštevan domnevni Maroltov zapis (gl. opombo k št. 64 v SLP).

Tretji zgled je balada o prešuštnici, ki postavi tri stražarje, da bi je mož ob prihodu domov ne zalotil z ljubimcem. Mož pa vendar spozna, da ga je varala in ženo kaznuje s smrtjo ali ubije ljubimca.

Balado zastopajo štiri variante s Štajerskega (Š 146, 147, 149 in 150) in ena iz Korytkove zbirke, označena kot »Kranjska« (Š 148). Ali je ta res iz osrednje Slovenije, ni mogoče z gotovostjo reči, ker je v tistem času »kranjsko« lahko pomenilo kar »slovensko«. Glede na odsotnost variant z drugih slovenskih območij se ponuja domneva, da je balada vsaj po snovi, če ne v celoti, prišla s hrvaškega območja, čeprav ji je v doslej objavljenih hrvaških zbirkah po snovi soroden samo zapis iz Vratišincev v Medjimurju.⁹ Toda prav Vrazov zapis (Š 146) je »z meje medjimurske« in prevaranemu možu je ime Ivanjkovič, edinkrat v slovenskih pesmih. V Trstenjakovem zapisu iz Sv. Jurija nad Ščavnico (Š 147) je možu ime Eva, kar je mogoče napak slišano namesto Iva, kakor je ime ljubimcu v navedeni hrvaški baladi.

Dogajanje v baladi je postavljeno v grajsko okolje, saj je prešuštnica *žlahтна gospa* in njen mož *žlahtni gospod*, ljubimec pa *šribar*, v Trstenjakovem zapisu celo *vajvoda*. Stražarji so posebej omenjeni le v »kranjski« varianti, in sicer *štarar*, *kuhar*, *ferboltar*. V dveh variantah (Š 146, 147) ima gospa osebno služabnico, ker se možu izgovarja, da jo je *dekla* česala oz. razpletala in je zato skuštrana. V Š 148 vrže mož ženo *za beli grad*, potem ko ji je za kazen *zavil vrat*.

Morda je dejstvo, da je bila večina grajske gospode pri nas tujega rodu, vsekakor pa po družbeni veljavi daleč nad večinskim kmečkim prebivalstvom, eden od vzrokov, da ji ljudska pesem ni naklonjena. Prikazuje jo namreč v slabi luči kot neusmiljeno do podložnikov in nemoralno v osebni življenju. Tudi v obravnavani baladi je prešuštnica *žlahтна gospa*.

Nenaklonjenost do grajske gospode je nemara pripomogla, da se balada v prvotni obliki ni ohranila, ampak je bila že ob koncu 19. stol. presajena v vaško okolje. Se pravi, da je priselitvi s tujega etničnega okolja sledila preselitev v drugačno družbeno okolje. Od prvotnega je ostal le grad v sicer drugačnem besedilu:

Tam dol na ravnem polju
stoji en beli grad ...

Namesto *žlahtne gospe* je zdaj dekla (*jungfrava*), ki vabi fanta k sebi, namesto treh stražarjev pa ima tri petelinčke. Ker ne gre več za prešuštvo, je naloga petelinčkov zbuditi fanta, ki se boji, da bi zaspal in zato okleva sprejeti povabilo.

V taki obliki je pesem napisal 1895 Janko Barle v Suhorju v Beli krajini in je v Štrekljevi zbirki samo ta zapis (Š 151), čeprav jih je moralo takrat obstajati še nekaj. Saj je bila že v času načrtnega zbiranja ljudskih pesmi pred prvo svetovno vojno pesem zapisana z melodijo na tako različnih krajih, da so jo morali peti kar širom Slovenije. Priljubljena je še danes.¹⁰

⁹ V. Žganec, Hrvatske pučke popijevke iz Medimurja. 1. sv., 3. izd., Zagreb 1971, št. 36.

¹⁰ Z. Kumer, Drei Hähne als Wächter in der slowenischen Balladenüberlieferung, v: Studia ethnographica in honorem Herman Strobach. Hrsg. von Siegfried Neumann. Rostock 1992, 53-60.

Posebno zanimiv je četrti zglede, saj bi na prvi pogled pesmi ne prisodili, da ima kaj opraviti z balado. V Štrekljevi zbirki je spet samo en zapis, in sicer med vojaškimi (Š 7005). O njem je Joža Glonar domneval, da izhaja iz nemške pesmi z začetkom *Wenn mir der Sommer anfängt, / da blühen die Rosen im Garten*. Pesem je Glonar našel v rokopisni pesmarici Franca Scheidta iz Grlove pri Ljutomeru, spisane v letih 1863–68.¹¹

V resnici je Scheidtov zapis ena od variant nemške balade »Der eifersüchtige Knabe«, ki je bila najprej zapisana v 18. stol., izhajala pa naj bi – po mnenju nemških folkloristov – iz neke viteške pesmi 16. stol., ki je imela za vsebino umor iz ljubosumja. Balada je bila razširjena po vseh nemških deželah in se je ohranila vsaj do srede 20. stol. v mnogih, zelo različnih variantah. Ena, zapisana verjetno v pokrajini Hessen in objavljena 1808, pripoveduje, da gredo v maju, ko rože cveto, fantje na vojsko in dekle obžaluje, da mora tudi njen z njimi. Ko se iz vojske vrnejo in fant pozdravi dekle, češ da mu je všeč, ga ona zavrne, da ima že drugega moža. Fant potegne meč in jo zabode.

Kdaj in kako je prišla ta nemška balada na Slovensko, je težko reči. V 19. stol. je skoraj gotovo morala biti znana in Scheidtov zapis ne bo izjema. Vsekakor se je priselila najbrž ena od variant z začetkom:

Es blühen drei Rosen im Garten,
ja, ja, wohl im Garten,
Soldaten ziehen ins Feld.

Zapis Marka Bajuka, objavljen v njegovi zbirki Slovenske narodne pesmi, 1. zv., 1904, št. 29, se namreč začne podobno:

Že rožce po polju cvetejo,
oja, cvetejo,
že fantje na vojsko gredo.

Pred prvo svetovno vojno je bila pesem že razširjena po Slovenskem in imamo iz časa vseslovenskega zbiranja v letih 1906–1913 vrsto zapisov. Posredniki bi mogli biti vojaki, ki so pesem slišali od nemških tovarišev med služenjem vojaščine. Mogla pa bi se priselila tudi s posredovanjem Slovencev v dvojezičnih krajih iz okolice Lipnice (Leibnitz) na avstrijskem Štajerskem.

Tokrat je bila prevzeta tudi melodija in njej ustrezna kitična oblika, pa besedilo bolj prevedeno kakor prirejeno, kar bi kazalo na pozen prevzem, ne prej kakor v 19. stol. Pri tem je pomembno, da je v slovenskem besedilu izostal tragični konec z umorom. Konča se namreč s fantovim lahkoživim nasvetom nekdanji ljubici, češ da naj pusti svojega moža in ljubi njega oz. *Ljubezen po možu ne vpraša, / ljubezen le srce pozna*.

S to spremembo je balada ob preselitvi na drugo etnično območje postala navadna ljubezenska pesem, se slovenskim pevcem priljubila, ohranila do danes in ponekod utrpela tudi začetek, tako da se katerikoli začne šele s kitico:

Kako se ti meni dopadeš,
oja, dopadeš,
življenje za tebe bi dal.¹²

¹¹ Gl. uvod v 4. knj. Štrekljeve zbirke, str. *62.

¹² Podrobnosti gl. Z. Kumer, »Po polju že rožce cvetejo ...« Prispvek k raziskovanju interetničnih vplivov v ljudski pesmi, v: Muzikološki zbornik III, Ljubljana 1967, 113–121.

Če bi na podoben način raziskali še druge slovenske balade, ki izvirajo iz evropskega izročila, bi se potrdilo, kar so pokazali obravnavani štirje zgledi: priselitev pripovedne pesmi na drugo etnično območje nikoli ne ostane brez posledic. Kakšne in kolikšne so posledice, za to ni pravila. Vsekakor lahko pri baladah, ki so bile prevzete v času, ko je bila pri nas ljudska ustvarjalnost še bolj živa – recimo nekako do konca 18. stol. – pričakujemo večje spremembe. Med njimi se zdi značilna presaditev iz grajskega okolja v vaško, saj je to prineslo izrazito udomačenje in priseljenka se je zlahka enakovredno uvrstila v pristno slovensko izročilo.

Zusammenfassung

Von der Ballade zum Liebeslied

(Folgen der Übersiedlung an ein anderes ethnisches Gebiet)

Nach der Feststellung, dass in der slowenischen Volksliedüberlieferung neben autochtonen und aus dem slawischen Erbe stammenden Balladen auch solche bestehen, die zur allgemeinen europäischen Balladenüberlieferung gehören, stellt sich die Frage, ob der Übergang an ein anderes ethnisches Gebiet irgendwelche Änderungen zur Folge hat.

Die Antwort darauf soll an hand folgenden vier Beispielen gesucht werden. Als erstes ist die deutsche Ballade »Die Geburt im Walde«, welche zu den Slowenen aus der Überlieferung der Gottscheer gekommen ist und dann im slowenischen Text der ursprüngliche Ritter durch den König Matjaž ersetzt wurde.

Das zweite Beispiel ist die Ballade vom Mädchenmörder Heer Halewijn, übermittelt durch eine deutsche Version, was durch den Namen Jelengar (aus dt. Ulinger) in der ältesten slowenischen Fassung erwiesen ist. In dieser Fassung konnte die Ballade nicht erhalten werden. Das Geschehen wurde aus der feudalen Umgebung in die dörfliche versetzt. Nun ist ein Zigeuner, dem durch das Trinklied gelingt, die Töchter des Gastwirtes für sich zu gewinnen.

Das dritte Beispiel, vermutlich kroatischen Ursprungs, erzählt von der Freifrau, welche drei Wächter aufstellt um nicht zusammen mit dem Liebhaber vom heimkehrenden Manne überrascht zu werden. Auch diese Ballade wurde in die dörfliche Umgebung versetzt: Ein Mädchen lockt den Burschen zu sich und weil er fürchtet einzuschlafen, gibt sie an drei Hähne zu haben, welche zur bestimmten Zeit krähen werden.

Als letztes Beispiel ist die deutsche Ballade »Der eifersüchtige Knabe«, deren Variante wahrscheinlich im 19. Jh. unter den Slowenen bekannt und in freier Übersetzung samt Melodie, doch ohne tragischen Ende, übernommen wurde. Die ursprüngliche Balladenvariante wird heute als ein übermütiges Liebeslied gesungen.

Diese vier Beispiele, denen noch mehrere folgen könnten, zeigen, dass die Übernahme an ein anderes ethnisches Gebiet niemals ohne Folgen bleiben kann, weil die Änderungen ein besseres Einreihen in die neue Umgebung ermöglichen.